

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

ОСВІТНІЙ ДИСКУРС:

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 44 (4-6)

**КИЇВ
2023**

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Кивлюк О. П. Воронкова В. Г. Нікітенко В. О.	Цифрові права як вираження цифрових атрибутів людини: соціально-філософське обґрунтування	7
Радіонова Н. В.	Комунікативні практики XIX століття, або дещо про їхню користь і шкідливість для постіндустріальної доби	22
Пустовіт С. В. Палей Л. А.	Від етики Гіппократа до глобальної біоетики В. Р. Поттера: освітні аспекти	30
Пилипенко С. Г.	Освітня мобільність як реалізація проекту “світ – людина” у контексті плинної сучасності	42
Маринець Н.В. Пугачов В.М. Балинська О.М.	Філософія буття людини в сучасних умовах	52
Жовтоног І. С.	Руйнування символів ідентичності як деструкція людської особистості	61
Шморлівська А. С. Стребкова Ю. В.	Соціальна робота громадських, благодійних та волонтерських організацій під час воєнного стану	70

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

Мар’єнко М. В.	Методика використання European Open Science Cloud у процесі навчання і професійного розвитку вчителів	78
Бобрицька В. І. Лисоконь І. О.	Інвестиції у вищій освіті як складова реалізації національних цілей сталого розвитку України	88
Лупаренко Л. А.	Методичні рекомендації щодо використання сервісів хмаро орієнтованих систем відкритої науки у процесі підготовки вчителів природничо-математичних предметів до роботи у наукових ліцеях	97
Литвинова С. Г.	Методика використання відкритої науки вчителями природничо-математичних предметів української школи	108

DOI 10.33930/ed.2019.5007.44(4-6)-4
УДК 378.014:316.722

ОСВІТНЯ МОБІЛЬНІСТЬ ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ “СВІТ – ЛЮДИНА” У КОНТЕКСТІ ПЛИННОЇ СУЧАСНОСТІ

EDUCATIONAL MOBILITY AS AN IMPLEMENTATION OF THE “WORLD – MAN” PROJECT IN THE CONTEXT OF THE FLOODING PRESENT

С. Г. Пилипенко

Актуальність теми дослідження. На початку XXI століття екзистенціально-антропологічний вимір філософського дискурсу набуває особливої актуальності в умовах плинної сучасності. У сучасних філософських студіях ідеться про пошук опори, завдяки якій, незважаючи на наявні трансформації, філософія здатна продовжити відігравати засадничу роль у визначенні проблем існування людини / суспільства / цивілізації та шляхів їх вирішення. Ідеться про осмислення фундаментальних ідей, серед яких чільне місце займає проблема зв'язку людина – світ, яка охоплює низку питань щодо буттєвої заглибленості людини та її безперервних духовних пошуків. Ідеться про філософські запити як вирішення проблем у визначенні змісту й призначення філософії освіти та її відповідності викликам з боку суспільства, що пов'язано з ідеологією економічного зиску, медійної влади тощо в контексті глобалізації, інформатизації та технологізації сучасності.

Постановка проблеми. У філософських дискурсах кінця XX – початку XXI ст. суспільство більше не абсолютизується як система суспільних відносин – зазначається множинність сенсів, що долає одномірність його існування / визначення. Ця ситуація зумовлює розгубленість людини перед викликами сучасності, тим самим змушує останню до пошуку нових дій та практик. Одним із концептів, що набуває особливого значення в ситуації втрати сучасною людиною оперття, є поняття “освітня мобільність” як своєрідного медіатора, що дозволяє відшукувати / встановлювати нові

Urgency of the research. At the beginning of the 21st century, the existential-anthropological dimension of the philosophical discourse acquires special relevance in the conditions of the fluid modernity. In modern philosophical studies, it is about finding a support, thanks to which, despite the existing transformations, philosophy is able to continue to play a fundamental role in determining the problems of human existence / society / civilization and ways to solve them. It is about the understanding of fundamental ideas, among which the problem of the connection between man and the world occupies a prominent place, which covers a number of questions regarding the essential immersion of man and his continuous spiritual searches. It is about philosophical inquiries as a solution to problems in determining the content and purpose of the philosophy of education and its compliance with challenges from the society, which is connected with the ideology of economic profit, media power, etc. in the context of globalization, informatization and technologization of modernity.

Target setting. In the philosophical discourses of the late 20th and early 21st centuries, society is no longer absolutized as a system of social relations – the multiplicity of meanings is noted, which overcomes the one-dimensionality of its existence / definition. This situation leads to the confusion of a person before the challenges of modernity, thereby forcing the latter to search for new actions and practices. One of the concepts that acquires special importance in the situation of modern man's loss of support is the concept of “educational mobility” as a kind of mediator that allows finding/establishing new ways of securing a person in the social being.

шляхи закріплення людини в соціальному бутті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз освітньої мобільності як відповіді на виклики пізнього модерну обумовлено працями дослідників, які звертаються до проблем глобалізації, технологізації та інформатизації сучасності, окреслюючи конфігурацію сучасного суспільства. Насамперед це праці П. Друкера, М. Кастельса, С. Леша, М. Маклюена, Р. Робертсона, Е. Тоффлера, Ф. Фукуяма та інших.

Ситуація загубленості людини і пошук нових скрепів зазначена в роздумах С. Кримського, В. Малахова, М. Поповича, В. Табачковського, П. Фрейре. Процесам трансформації соціальної реальності в контексті плінної сучасності присвячені дослідження Д. Вояковського, Е. Гідденса, Дж. Г. Міда, М. Фезерстоуна.

Парадоксальність і проблема-тичність сучасної освіти аналізується в працях В. Андрущенко, М. Дроботенко, М. Култаєвої, Н. Радіо-нової, М. Триняк, Н. Хамітова та інших українських дослідників. Суперечливість сучасного стану філософського знання розкривається З. Бауманом, М. Квієком, Л. Донскісом, Л. Пенто.

Постановка завдання. Звернення до освітньої мобільності як феномена зумовлює наступні завдання: проаналізувати феномен освітньої мобільності як відповідь сучасного суспільства / особистості на виклики плінної сучасності; розкрити значення освітньої мобільності в парадигмі сучасного філософського знання, що перебуває в ситуації пошуку нових концептуальних засад і свідчить про наявність методологічного плюралізму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Репрезентується нове бачення філософії як такої, що має основним завданням відповідність новим реаліям, де людина і світ як реальності стають поліпарадигмальними, полісутнісними, тим самим розширюючи філософський простір досліджень. Виникають інноваційні проекти розвитку суспільства, завдяки чому філософія стає відкритою для суспільства.

Actual scientific researches and issues analysis. The analysis of educational mobility as a response to the challenges of late modernity is due to the works of researchers who address the problems of globalization, technologization and informatization of modernity, outlining the configuration of modern society. First of all, these are the works of P. Drucker, M. Castells, S. Lesch, M. McLuhan, R. Robertson, E. Toffler, F. Fukuyama and others.

The situation of a person being lost and the search for new scraps is indicated in the reflections of S. Krymsky, V. Malakhov, M. Popovich, V. Tabachkovsky, and P. Freire. The researches of D. Voyakovsky, E. Giddens, J. G. Mead, and M. Featherstone are devoted to the processes of transformation of social reality in the context of fluid modernity.

The paradoxical nature and problematic nature of modern education is analyzed in the works of V. Andrushchenko, M. Drobotenko, M. Kultaeva, N. Radionova, M. Trinyak, N. Khamitov and other Ukrainian researchers. The contradictions of the modern state of philosophical knowledge are revealed by Z. Bauman, M. Kwiek, L. Donskis, and L. Pento.

The research objective. Turning to educational mobility as a phenomenon determines the following tasks: to analyze the phenomenon of educational mobility as a response of modern society / individual to the challenges of the fluid modernity; to reveal the meaning of educational mobility in the paradigm of modern philosophical knowledge, which is in a situation of searching for new conceptual foundations and indicates the presence of methodological pluralism.

The statement of basic materials. A new vision of philosophy is represented as one whose main task is compliance with new realities, where man and the world as realities become poly-paradigmatic, poly-essential, thus expanding the philosophical space of research. Innovative projects for the development of society arise, thanks to which philosophy becomes open to society. It is about the need to use new research paradigms to clarify modern processes.

Ідеться про потребу застосування нових дослідницьких парадигм для з'ясування сучасних процесів.

Зазначено, що сьогодні ідеться нові форми презентації філософії поза академічними інститутами. Цей новий малюнок моделей презентації філософії констатує публічний поворот у філософії теперішнього. Публічний поворот створив мозаїчну конфігурацію філософії, включивши як популяризаторів науки, так і академічних філософів. Незважаючи на це, проблема становлення людини як дієвця залишається невизначеною.

Процес освіти як механізм збереження цілісності особистості все більше зазнає критики. Ідеться про трансформацію інституцій освіти як становлення пост-університету. Залучається до аналізу концепт "сенса буття", що дозволяє розглядати пост-університет як буття (З. Бауман, Л. Донскіс). Розглянуто концепцію освіти П. Фрейре як "читання слова і читання світу" у контексті навчання як діалогічний метод, що свідчить про взаємність роздумів та дій.

Ідеться про потребу культурної антропотехніки для вдосконалення суб'єктом самого себе. Інноваційний підхід до системи освіти відповідає закличу щодо створення людини нової генерації, чому і сприяє освітня мобільність, яка є можливою за умови відкритості. Освітня мобільність насамперед виступає як проєкт збагачення власного тезаурусу, у зв'язку із залученням різноманітних культурних практик, та способом визнання та адаптації до тих змін, які виступають реаліями сьогодення, де мобільність – це критерій збереження та існування сучасного суспільства. Поняття мобільності досі є дискусійним.

Звернення до освітньої мобільності дозволяє говорити про її гнучку конфігурацію, де перехрещуються професійна підготовка і наявний культурний рівень, які спрямовані на формування особистості, яка повинна відповідати сучасним викликам. Під час освітньої мобільності змінюється соціальна роль особистості: від суб'єкта, що діє / навчається до

It is noted that today there are new forms of presentation of philosophy outside academic institutes. This new picture of philosophy presentation models states a public turn in the philosophy of the present. The public turn created a mosaic configuration of philosophy, including both popularizers of science and academic philosophers. Despite this, the problem of becoming a person as an agent remains undefined.

The process of education as a mechanism for preserving the integrity of the individual is increasingly criticized. It is about the transformation of educational institutions as the formation of a post-university. The concept of "meaning of being" is involved in the analysis, which allows considering post-university as being (Z. Bauman, L. Donskis). P. Freire's concept of education as "reading the word and reading the world" was considered in the context of teaching as a dialogic method, which testifies to the reciprocity of thoughts and actions.

It is about the need for cultural anthropotechnics for the subject's improvement of himself. An innovative approach to the education system meets the call to create a new generation of people, which is facilitated by educational mobility, which is possible under the conditions of openness. Educational mobility primarily acts as a project to enrich one's own thesaurus, in connection with the involvement of various cultural practices, and as a way of recognizing and adapting to those changes that are the realities of today, where mobility is a criterion for the preservation and existence of modern society. The concept of mobility is still debatable.

Turning to educational mobility allows us to talk about its flexible configuration, where professional training and the existing cultural level intersect, which are aimed at forming a personality that must meet modern challenges. During educational mobility, the social role of an individual changes: from a subject who acts / learns to the formation of an individual who perceives the world holistically, thereby affirming the principle of unity in diversity, which resonates with the principle of multiculturalism and tolerance.

становлення особистості, яка цілісно сприймає світ, тим самим стверджуючи принцип єдності в різноманітті, що резонує з принципом мультикультурності та толерантності. Освітня мобільність відповідає принципу "турботи людини про себе" (М. Фуко) і пов'язана з такими процесами, як інтеграція, модернізація, трансляція досвіду та практик, поглиблення взаємодії між усіма учасниками як соціальної, так і культурної взаємодії. Це дозволяє визначити освітню мобільність як площину соціальної взаємодії, де утворюється новий мережевий рисунок соціальних інституцій та соціальних спільнот.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Сучасність демонструє пошук нових концептуальних засад філософії ХХ – початку ХХІ ст., серед яких чільне місце займає освітня мобільність як відповідь на сучасні трансформаційні процеси. Аналізуючи освітню мобільність в контексті плинної сучасності, варто зробити такі висновки: по-перше, мобільність / освітня мобільність як феномен набуває глобального сенсу, про що свідчать праці сучасних дослідників. По-друге, ця репрезентація подана як інновації осмислення взаємодії людини зі світом. Цей зв'язок треба розглядати скрізь призму множинності дослідницьких парадигм і дискурсів, що пов'язано з поліпарадигмальністю, яка відтворює сенс буття плинної сучасності. Постає завдання виокремити концептуально важливі засади освітньої мобільності з метою аналізу складних колізій сучасного життя в його різноманітних модифікаціях. По-третє, освітня мобільність створює нові можливості для творчої самореалізації особистості, що пов'язано з екзистенціальними переживаннями та не може відбуватися без визнання принципу толерантності, діалогу та визнання усіх суб'єкту освітнього процесу.

Ключові слова: Освітня мобільність, глобалізація, людина, буття, діалог.

Educational mobility corresponds to the principle of "man's concern for himself" (M. Foucault) and is associated with such processes as integration, modernization, transmission of experience and practices, deepening of interaction between all participants of both social and cultural interaction. This allows us to define educational mobility as a plane of social interaction, where a new network pattern of social institutions and social communities is formed.

Conclusions. Modernity demonstrates the search for new conceptual foundations of philosophy of the 20th and early 21st centuries, among which educational mobility occupies a prominent place as a response to modern transformational processes. Analyzing educational mobility in the context of fluid modernity, it is worth drawing the following conclusions: first, mobility / educational mobility as a phenomenon acquires a global meaning, as evidenced by the works of modern researchers. Secondly, this representation is presented as an innovation in the understanding of human interaction with the world. This relationship should be considered everywhere through the prism of the multiplicity of research paradigms and discourses, which is connected with polyparadigmality, which reproduces the meaning of being of the fluid modernity. The task is to single out the conceptually important foundations of educational mobility in order to analyze the complex collisions of modern life in its various modifications. Thirdly, educational mobility creates new opportunities for creative self-realization of the individual, which is connected with existential experiences and cannot happen without recognition of the principle of tolerance, dialogue and recognition of all subjects of the educational process.

Key words: Educational mobility, globalization, man, existence, dialogue.

Актуальність теми дослідження. На початку XXI століття екзистенціально-антропологічний вимір філософського дискурсу набуває особливої актуальності в умовах плинної сучасності. У сучасних філософських студіях ідеться про пошук опори, завдяки якій, незважаючи на наявні трансформації, філософія здатна продовжити відігравати засадничу роль у визначенні проблем існування людини / суспільства / цивілізації та шляхів їх вирішення. Ідеться про осмислення фундаментальних ідей, серед яких чільне місце займає проблема зв'язку людина – світ, яка охоплює низку питань щодо буттєвої заглибленості людини та її безперервних духовних пошуків.

До цих пошуків треба віднести осмислення як “вузлових категорій”, так і сукупності життєвих практик, між якими існує особливе екзистенціальне напруження, що засвідчує колізії буття (Є. Андрос). Ідеться про філософські запити як вирішення проблем у визначенні змісту й призначення філософії освіти та її відповідності викликам з боку суспільства, що пов'язано з ідеологією економічного зиску, медійної влади тощо в контексті глобалізації, інформатизації та технологізації сучасності.

Протягом століть філософські концепти поставали символами епохи та життєдіяльності та життєтворчості людини, були такими, що зберігали свою сакральність як для сучасників, так і для майбутніх поколінь. Так, американський прагматизм стверджує залежність використання цих “умовних слівників” залежно від соціальних умов та практичності. Сьогодні йдеться про плинність цих символів, їх витісненням чи заміщенням іншими символами-концептами. У цьому зв'язку особливого значення набуває феномен освітньої мобільності, що резонує із викликами плинної сучасності і відповідає тим змінам, які зумовлюють нову конфігурацію філософського знання, долаючи жорстке протистояння “академічне – публічне”.

Постановка проблеми. У філософських дискурсах кінця XX – початку XXI ст. суспільство більше не абсолютизується як система суспільних відносин – зазначається множинність сенсів, що долає одномірність його існування / визначення. Ця ситуація зумовлює розгубленість людини перед викликами сучасності, тим самим змушує останню до пошуку нових дій та практик. Одним із концептів, що набуває особливого значення в ситуації втрати сучасною людиною опертя, є поняття “освітня мобільність” як своєрідного медіатора, що дозволяє відшукувати / встановлювати нові шляхи закріплення людини в соціальному бутті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз освітньої мобільності як відповіді на виклики пізнього модерну обумовлено працями дослідників, які звертаються до проблем глобалізації, технологізації та інформатизації сучасності, окреслюючи конфігурацію сучасного суспільства. Насамперед це праці П. Друкера, М. Кастельса, С. Леша, М. Маклюєна, Р. Робертсона, Е. Тоффлера, Ф. Фукуями та інших.

Ситуація загубленості людини і пошук нових скрепів зазначена в розмислах С. Кримського, В. Малахова, М. Поповича, В. Табачковського, П. Фрейре. Процесам трансформації соціальної реальності в контексті плинної сучасності присвячені дослідження Д. Вояковського, Е. Гідденса, Дж. Г. Міда, М. Фезерстоуна.

Парадоксальність і проблематичність сучасної освіти аналізується в працях В. Андрущенка, М. Дроботенко, М. Култаєвої, Н. Радіонової, М. Триняк, Н. Хамітова та інших українських дослідників. Суперечливість сучасного стану

філософського знання розкривається З. Бауманом, М. Квієком, Л. Донскісом, Л. Пенто.

Постановка завдання. Звернення до освітньої мобільності як феномена зумовлює наступні завдання: проаналізувати феномен освітньої мобільності як відповідь сучасного суспільства / особистості на виклики плинної сучасності; розкрити значення освітньої мобільності в парадигмі сучасного філософського знання, що перебуває в ситуації пошуку нових концептуальних засад і свідчить про наявність методологічного плюралізму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трансформаційні процеси сучасності, обумовлені процесами глобалізації, інформатизації та технологізації свідчать про радикальні зрушення соціального буття та розширення комунікативних можливостей самої людини. Це спричиняє нові парадокси життя й смерті, життєтворчості та життєдайності людського існування. Відбувається трансформація маркерів, які раніше визначали ідентичність суб'єкта. Відтепер категорії “плинність”, “бездомність”, “номадичність” тощо визначають буття особистості в координатах “єдність – невизначеність”.

Репрезентується нове бачення філософії як такої, що має основним завданням відповідність новим реаліям, де людина і світ як реальності стають поліпарадигмальними, полісутнісними, тим самим розширюючи філософський простір досліджень. Виникають інноваційні проекти розвитку суспільства, завдяки чому філософія стає відкритою для суспільства. Відтепер будь-який напрям філософії – це практична філософія. Інакше кажучи, сучасні парадигми є втіленням моделей, спрямованих на визначення місця людини в множинному світі, якому людина є відкритою. Постає проблема визначення перспектив / криз людського існування, що артикулює проблему конструювання / відновлення комунікативних зв'язків. Так, глобалізація, надавши нові можливості, спричинила зсуви щодо усвідомлення людиною самої себе, що потребує звернення до питання освітньої мобільності як вимоги / відповіді на “Великий Розрив” (Ф. Фукуяма). Звернення до глобалізації “дає поштовх новим соціальним дискурсам і стимулює до рефлексії. <...> Глобалізація відповідно є центральним поняттям у площині розгляду соціальних змін, які спостерігаються як в економічній, так і в політичній системі, а разом із тим і в культурі” [7, с. 11].

Про потребу застосування нових дослідницьких парадигм для з'ясування процесів, що відбуваються в сучасному світі, свідчать дослідження З. Баумана, С. Леша, Р. Робертсона, М. Фезерстоуна та інших, де окреслено два провідних напрями: дослідження соціальної теорії та дослідження суспільних змін. Саме в цьому вбачається нова парадигма досліджень, адже ці феномени, по-перше, мають свій простір виникнення та існування; по-друге, унаслідок своєї полісутності вони відрізняються різноманітними формами вияву і впливу на соціальне життя. “Ми живемо в період одночасності, належимо до епохи близького і далекого, прилеглого і розпорошеного. Гадаю, ми переживаємо часи, коли світ оприявнює себе не як велике життя, що розгортається в часі, а радше як мережа, що з'єднує точки і сплітається в клубок” [6, с. 32].

Шведський антрополог У. Ганнерц розуміє соціальний простір допомогою терміна “built environment” [11, р. 142; 146], В. Тернер застосовує концепт “арени”, Е. Гідденс використовує поняття “приміщення”, Ф. Знанецький та Дж. Г. Мід – концепт “суспільне середовище”, П. Бурдьє – “суспільне поле” [2]. Незважаючи на багатовимірність цих концептів, усі вони спрямовані на означення інтеракції соціальних суб'єктів, котрі дотримуються або об'єднані єдиними символами. Усі

ці концепти звернені до обґрунтування соціального простору, що “вміщує” суб’єктів, культурні артефакти тощо. Цю трансформацію прокоментував Дж. Г. Сомес, підкреслюючи, що “еталонна площина соціального має бути теоретизована як сама по собі <...> соціальне разом з іншими опорними площинами, такими як “просторове”, “культурне”, “економічне”, “політичне”, “туризм”, “природа”, “матерія”, не повинні розглядатися як окрема пояснювальна область” [12, р. 166]. До цих площин, на нашу думку, треба ввести і такий концепт як “освітній простір”, що охоплює соціальний простір; інакше кажучи, соціальний простір постає освітнім простором.

Ідеться про формування абсолютно інших механізмів функціонування суспільства, які змінюють соціальні інституції, ритм життя, його форму, систему цінностей, що, без сумніву, впливає на філософське знання. Створюється множинність інтерпретацій людства початку ХХІ століття, про що, власне, і свідчить плинна сучасність. Такі концепти, як “глобалізм”, “емоціоналізм”, “номадизм”, “презентеїзм” тощо демонструють поєднання “архаїки з новими технологіями” [4, с. 7]. У цьому сенсі доречно долучити і концепт “освітня мобільність”, що демонструє утворення нових зв’язків.

Сьогодні вже не зустрічають опору нові форми презентації філософії поза академічними інститутами, які постають сучасною агорою плинного суспільства та віддзеркалюють зміни останніх десятиліть. Мова вже не йде про філософські кафе чи бібліотеки, лекторії чи клуби. Сьогодні ми кажемо про бізнес-школи та тренінги, відкриті лекції у Фейсбуці чи YouTube тощо. Цей новий малюнок моделей презентації філософії констатує публічний поворот у філософії теперішнього. Серед причин такого повороту І. Ясна називає кризу академічної освіти [9]. Зазначається, що філософія вже не буде сприйматися як дещо “віддалене” й “малозрозуміле” [5], а постане дівцем / учасником життєдіяльності кожного, що має безпосереднє відношення до освітньої мобільності.

Зауважимо, що публічний поворот створив мозаїчну конфігурацію філософії, включивши як популяризаторів науки, так і академічних філософів, проте дозволив виділити особливості цієї фігурації: по-перше, відкритість для всіх бажаючих, що долає догматизм навчальних закладів; по-друге, наявність горизонтальної комунікації, яка постає запорукою співтворчості й поваги; по-третє, публічність розуміється як руйнування шаблону, стандарту, конформізму, формату, рутини, що відбувається за умови неприпустимості ситуації “хто на що здатний”; по-четверте, спрямованість на раціонально-критичне мислення. Незважаючи на це, проблема становлення людини як дівця залишається невизначеною.

Процес освіти як механізм збереження цілісності особистості все більше зазнає критики. Це ми вбачаємо і в роздумах Л. Донкіса та З. Баумана, які підкреслюють, що в пост-університетах, як новій моделі навчання, демократизація і свобода без подолання стереотипів абсолютизації “середньовічного академічного ритуалу” не є можливими, бо перетворюються на “мовну гру”. Особливу увагу вони приділяють брутальному та бездумному накладанню вето на гуманітарне знання, що усуває не лише критичне мислення спільноти, але й можливість альтернатив [1, с. 14]. Ідеться про співвідношення академічного і публічного в ситуації конструювання нового проєкту світу, де людина може втратити себе, що артикулює проблему антропологічної єдності людини та світу. Дослідники визначають вади, що стримують розвиток пост-

університету як інституції навчання. Вони залучають до аналізу концепт “сенса буття”, що дозволяє розглядати пост-університет як буття.

Світоглядне знання має відповідати дійсності, бути істинним, щоб гарантувати цілісну практичну діяльність. У цьому зв'язку П. Фрейре у праці “Педагогіка пригноблених” зазначає, що люди наповнюють світ своєю творчою присутністю, трансформуючи його на підставі діючого праксису [10, р. 81; 84]. Це дозволяє стверджувати, що педагогічна антропологія завжди має конкретний історико-соціальний вимір епохи. Філософ у всіх чотирьох розділах праці підкреслює, що людина повинна бути суб'єктом, який впливає на світ, змінює його і робить це на підставі праксису, наближаючи життя як індивідуальне, так і колективне, оновлює його і робить багатшим. Такий Суб'єкт є часткою світу, який не є даністю, він не статичний, не закритий, до нього не варто прилаштовуватися, його треба трансформувати. Світ – це матеріал, яким людина користується, творить історію, творить щось якісно нове. На його думку, онтологічне призначення людини виявляється в тому, щоб стати повноцінною людиною. Людина існує в історичних формах життя, які формують її сутність. Свобода – це не той ідеал, що знаходиться поза людиною і не та ідея, що стає міфом, це необхідна умова пошуку людяності. Для того, щоб перебудувати ситуацію гноблення, люди повинні в першу чергу критично оцінити її причини для того, щоб через перетворюючи дії створити нову ситуацію, в якій постане можливим рух на шляху до всеосяжної людяності. Свобода не дається так, а отримується в боротьбі.

П. Фрейре [10] подав інноваційний погляд щодо аналізу освіти, визначивши її як “читання слова і читання світу”. Освіта, на його думку, не може бути нейтральною. В умовах гноблення вона свідчить про освітню нерівність як соціальну. В епоху неолібералізму нерівність освіти виявляється у ринкових відносинах, коли освіта стає товаром. Вчений подає аргументовану критику педагогіки неолібералізму. Він зазначає, що звільнена педагогіка на противагу педагогіці пригноблених не може бути здійснена тими, хто є напівлюдиною, оскільки процес звільнення пригноблених – процес звільнення людей, а не речей. Педагогіка пригноблених – педагогіка незакінченої боротьби за повернення власної людяності.

Концепцію освіти, як “читання слова і читання світу” П. Фрейре розглядає в контексті навчання як діалогічний метод, що свідчить про взаємність роздумів та дій. Не існує дійсного слова, яке б не було б праксисом, виголошувати дійсне слово – означає трансформувати світ. Люди одержують свою людську сутність завдяки слово, праці, дії, розмислам. Діалог, продовжує він, це взаємодія двох людей, посередником в якому виступає світ, метою цього діалогу є називання світу. Саме довіра – це умова діалогу, як і партнерства. Діалог і критичне мислення мають справу з реальністю, вона є об'єктом тих дій людини, які повинні її трансформувати. І в такому сенсі вони постають як праксис. Діалог – це екзистенціальна потреба. Віра в людину – це умова потрібне для існування діалогу. Не існує нейтрального процесу навчання: перший шлях, освіта як долучення до існуючої системи – це конформізм; інший шлях – є практикою свободи, коли люди з критичної точки зору оцінюють реальність і пізнають засоби участі в трансформації навколишнього світу. Діалог як взаємодія людей з метою називання світу – це основа їх гуманізації.

Ідеться про потребу культурної антропотехніки для вдосконалення суб'єктом самого себе [3]. Інноваційний підхід до системи освіти відповідає заклику щодо створення людини нової генерації, чому і сприяє освітня

мобільність, яка є можливою за умови відкритості. Освітня мобільність насамперед виступає як проєкт збагачення власного тезаурусу, у зв'язку із залученням різноманітних культурних практик, та способом визнання та адаптації до тих змін, які виступають реаліями сьогодення, де мобільність – це критерій збереження та існування сучасного суспільства. Варто підкреслити, що поняття мобільності досі є дискусійним. Як зазначає Л. Швидун, це пов'язано із “складністю, а подекуди і сперечливістю сутнісних характеристик мобільності: лінійність чи нелінійність, багатомірність, відносність і абсолютність, континуальність і дискретність. ... На наш погляд мобільність належить до числа найбільш загальних і абстрактних концептів філософії освіти” [8, с. 32]. Дійсно, звернення до освітньої мобільності дозволяє говорити про її гнучку конфігурацію, де перехрещуються професійна підготовка і наявний культурний рівень, які спрямовані на формування особистості, яка повинна відповідати сучасним викликам. Під час освітньої мобільності змінюється соціальна роль особистості: від суб'єкта, що діє / навчається до становлення особистості, яка цілісно сприймає світ, тим самим стверджуючи принцип єдності в різноманітті, що резонує з принципом мультикультурності та толерантності. Освітня мобільність відповідає принципу “турботи людини про себе” (М. Фуко) і пов'язана з такими процесами, як інтеграція, модернізація, трансляція досвіду та практик, поглиблення взаємодії між усіма учасниками як соціальної, так і культурної взаємодії. Це дозволяє визначити освітню мобільність як площину соціальної взаємодії, де утворюється новий мережевий рисунок соціальних інституцій та соціальних спільнот.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Сучасність демонструє пошук нових концептуальних засад філософії ХХ – початку ХХІ ст., серед яких чільне місце займає освітня мобільність як відповідь на сучасні трансформаційні процеси. Аналізуючи освітню мобільність в контексті плинної сучасності, варто зробити такі висновки: по-перше, мобільність / освітня мобільність як феномен набуває глобального сенсу, про що свідчать праці сучасних дослідників. По-друге, ця репрезентація подана як інновації осмислення взаємодії людини зі світом. Цей зв'язок треба розглядати скрізь призму множинності дослідницьких парадигм і дискурсів, що пов'язано з поліпарадигмальністю, яка відтворює сенс буття плинної сучасності. Постає завдання виокремити концептуально важливі засади освітньої мобільності з метою аналізу складних колізій сучасного життя в його різноманітних модифікаціях. По-третє, освітня мобільність створює нові можливості для творчої самореалізації особистості, що пов'язано з екзистенціальними переживаннями та не може відбуватися без визнання принципу толерантності, діалогу та визнання усіх суб'єктів освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Бауман, З & Донкінс, Л 2016, *Плинне зло. Життя без альтернатив*, пер. з англ. О Буценко, Київ: *Дух і літера*, 216 с.
2. Вояковський, Д 2020, *Ментальні кордони в Європі без кордонів*, пер. з пол. ВФ Саган. Київ: *Ніка-Центр*, 320 с.
3. Култаєва, М 2014, ‘Невеличка екскурсія по філософських ландшафтах Петера Слотердайка’, *Філософська думка*, № 3, с. 20–40.
4. Маффесолі, М 2019, *Час племен : Занепад індивідуалізму у постмодерному суспільстві*, Київ: *Киево-Могилянська академія*, 264 с.
5. ‘Публічна філософія: освітні та соціальні можливості: (круглий стіл)’ 2019, *Філософська думка*, № 1, с. 6–39.

6. Фуко, М 2018, 'Інші простори', в кн. *Рухливий простір: міждисциплінарна антологія*, пер. з фр. І. Собченко, за ред. К. Міщенко та С. Штретінг, Київ: Арт кн., с. 30–40.
7. Чудовська-Кандиба, І 2008, 'Вернісаж нарисів глобалізації в українському соціальному дискурсі', *Глобальні модерності*, редколегія: М. Фезерстоун, С. Леш, Р. Робертсон, Київ: Ніка-центр, с. 10–16.
8. Швидун, Л 2021, 'Освітня мобільність у просторі глобалізованого світу', *Грані*, № 5, Т. 24, с. 27–34.
9. Ясна, І 2017, 'Publicturn: філософія в публічному просторі', *Філософська думка*, № 1, с. 28–41.
10. Freire, P 2005, *Pedagogy of the Oppressed*, transl. MB Ramos; introd. D Macedo. New York, London: *A continuum*, 183 p.
11. Hannerz, U 1996, *Transnational Connections: Culture, people, places*, London–NewYork: *Routledge*, 201 p.
12. Somers, J 2011, *Performing Gaia: Towards a Deep Ecocritical Poetics and Politics of Performance*. PhD diss., 329 p.

References:

1. Bauman, Z & Donkins, L 2016, *Plynnе zlo. Zhyttya bez al'ternatyv (Flowing evil. Life without alternatives)*, per. z anhl. O. Butsenko, Kyiv: *Dukh i litera*, 216 s.
2. Voyakovs'kyy, D 2020, *Mental'ni kordony v Yevropi bez kordoniv (Mental borders in Europe without borders)*, per. z pol. VF Sahan. Kyiv: *Nika-Tsentr*, 320 s.
3. Kultayeva, M 2014, 'Nevelychka ekskursiya po filosofs'kykh landshaftakh Petera Sloterdajka (A small tour of Peter Sloterdijk's philosophical landscapes)', *Filosofs'ka dumka*, № 3, s. 20–40.
4. Maffesoli, M 2019, *Chas plemen: Zanepad indyvidualizmu u postmodernomu suspil'stvi (The time of tribes: The decline of individualism in postmodern society)*, Kyiv: *Kyievo-Mohylyans'ka akademiya*, 264 s.
5. 'Publichna filosofiya: osvitni ta sotsial'ni mozhlyvosti: (kruhlyy stil) (Public philosophy: educational and social opportunities: (Round Table))' 2019, *Filosofs'ka dumka*, № 1, s. 6–39.
6. Фуко, М 2018, 'Інші простори (Other spaces)', в кн. *Рухливий простір: міждисциплінарна антологія*, пер. з фр. І. Собченко, за ред. К. Міщенко та С. Штретінг, Київ: Арт кн., с. 30–40.
7. Чудовська-Кандиба, І 2008, 'Вернісаж нарисів глобалізації в українському соціальному дискурсі (Vernissage painted globalization in Ukrainian social discourse)', *Глобальні модерності*, редколегія: М. Фезерстоун, С. Леш, Р. Робертсон, Київ: Ніка-центр, с. 10–16.
8. Швидун, Л 2021, 'Освітня мобільність у просторі глобалізованого світу (Educational mobility in the space of the globalized world)', *Грані*, № 5, Т. 24, с. 27–34.
9. Ясна, І 2017, 'Publicturn: філософія в публічному просторі (Publicturn: philosophy in public space)', *Філософська думка*, № 1, с. 28–41.
10. Freire, P 2005, *Pedagogy of the Oppressed*, transl. MB Ramos; introd. D Macedo. New York, London: *A continuum*, 183 p.
11. Hannerz, U 1996, *Transnational Connections: Culture, people, places*, London–NewYork: *Routledge*, 201 p.
12. Somers, J 2011, *Performing Gaia: Towards a Deep Ecocritical Poetics and Politics of Performance*. PhD diss., 329 p.